

A INTOXICACIÓN POR AMIANTO E O DESAMIANTADO

Luis Díaz Cabanela*

A utilización e comercialización do amianto foi prohibida o 14 de decembro de 2002, pero aínda quedan moitos obxectos, edificios, barcos e vehículos que o conteñen. Neste artigo, o médico e máster en toxicoloxía, Luis Díaz Cabanela, explicará cales son os efectos negativos para a saúde do contacto con este material e como se debe proceder ao desamiantado.

A MALDIÇÃO DO AMIANTO

O amianto é un minério de estrutura fibrosa e propiedades especiais que fica encravado en rochas. Para retirá-lo, é necesario o uso de dinamites. O Brasil está entre os cinco maiores produtores mundiais de amianto. Actualmente, o país usa amianto en máis de tres mil produtos. Os principais son os seguintes:

Na casa

Telhado e caixa d'água — Juntamente com o cimento, são os dois produtos mais fabricados no Brasil à base de amianto. Devido à iminência da proibição do uso desse minério no Brasil, a indústria da construção civil estuda tecnologias alternativas para substituição do amianto. É muito usado também em revestimentos de tubulações e aquecedores térmicos

No carro

Produtos de fricção — Essa categoria inclui pastilhas e lonas de freios, além de cabos para embreagem de carros, caminhões, trens e guindastes. Encontra-se também nos seguintes componentes de carros: massas anti-ruidos, juntas de cabeçote do motor e filtro de óleo. É eficiente porque a fibra de amianto resiste a temperaturas altíssimas

No guarda-roupa

Produtos têxteis — Os tecidos feitos à base de fios de amianto são flexíveis e resistentes ao fogo e ao choque elétrico. Por conta disso, a indústria têxtil fabrica diversas roupas especiais para bombeiros e profissionais que atuam diretamente com eletricidade. Estilistas também estão usando em roupas descoladas

Na cozinha

Papéis e papelões — Ao misturar amianto a resinas ou grafites, obtém-se um papel laminado que é ótimo isolante térmico. Geralmente é usado para conservar alimentos na geladeira. E como forro, no fogão, para protegê-lo da gordura. Alguns cozinheiros usam para embalar a carne, antes de levá-la ao forno. É muito usado ainda em chapas de metal conhecidas como chapex

No banheiro

Maquiagem — A indústria de cosméticos descobriu que o amianto é uma ótima matéria-prima para fabricação de pó compacto, talco, batom e base destinada a peles oleosas. Ontem, a Anvisa recebeu um pedido de uma organização não-governamental para suspender o uso do amianto nesses produtos

38 países já baniram o uso do amianto

No Brasil, **216 empresas** declararam ao Ministério do Trabalho que usam amianto em fabricação de produtos

Cerca de **20 mil pessoas** trabalham diretamente com o minério

2,5 mil trabalhadores recebem indenização trabalhista no país por conta de seqüelas do uso contínuo de amianto

As doenças mais comuns provocadas pelo contato permanente com o amianto

Asbestose

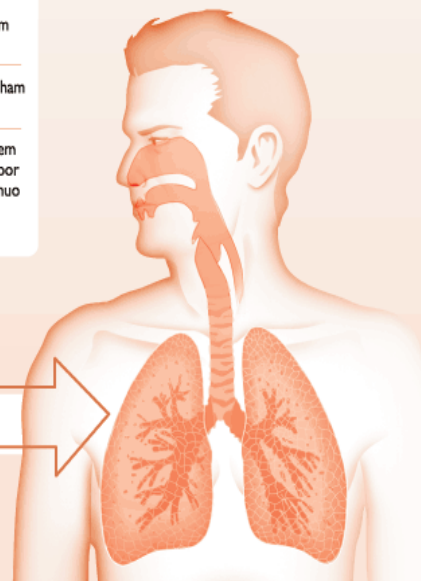
Trata-se da mais freqüente entre as doenças terminais provocadas pelo amianto. Nesse caso, as fibras do mineral entram pelo nariz, alojam-se nos pulmões e, aos poucos, vão virando pedra. Essa doença é crônica, progressiva e irreversível. Não existe tratamento. Como sintoma, o paciente fica com dificuldade para respirar e excessivamente cansado. A asbestose chega a comprometer 75% da capacidade dos pulmões

Câncer de pulmão

A exposição ao amianto aumenta em até dez vezes a possibilidade de se ter essa doença. O câncer de pulmão provocado pelo amianto é um tumor agressivo, que geralmente se espalha pelos rins, ossos e chega até o cérebro. O tratamento, feito com quimioterapia, também é agressivo e doloroso

Mesotelioma

É um tipo de câncer raro que afeta a pleura, membrana que reveste os pulmões. É causado apenas pelo amianto. O paciente sente falta de ar e dor aguda no peito. O tratamento é o mesmo feito para câncer de pulmão, mas a cura é quase impossível. Depois do diagnóstico, a sobrevida nunca é superior a dois anos

Artes: Rubens Paiva e Lucas Pádua

“A maldição do amianto”.

*Nota: Pela sua clareza e interesse, reproduzimos este esquema sobre usos e efectos do amianto, publicado no Brasil. Fonte: 3.bp.blogspot.com/_27gxaYWzSv8/TUckMI4Uul/AAAAAAAAABG8/zEonYdE52A8/s1600/amianto.gif

O AMIANTO

O asbesto ou amianto é en realidade un grupo de minerais que existen na natureza formados por fibras moi pequenas. Son practicamente indestrutibles e duran para sempre. Divídense en anfíboles e serpentinas.

Os anfíboles (amosita ou asbesto marrón e a crocidolita ou asbesto azul) son fibras moi tóxicas e biopersistentes, rectas en forma de espigas. Tamén están prohibidas as serpentinas (cristolito ou asbesto branco), aínda que son fibras moito menos perigosas, de textura suave, marxes curvadas e persisten pouco tempo suspendidas no aire. O noso sistema inmunitario é capaz de eliminalas do organismo.

Fibras de amianto.
Fonte: www.ecologiablog.com

USOS DO ASBESTO

Existen máis de 3000 usos do asbesto. En liñas xerais, é utilizado como material para o illamento do calor, do frío e do ruído; para evitar a corrosión e para aumentar a consistencia, a resistencia e a durabilidade.

Os produtos máis comúns son os de asbesto-cemento (sílice), como tubos, láminas, tellas (uralita), lousas, tubarías de fibrocemento (contaminan a auga potable con fibras de asbesto); ou en téxtiles, como roupa, telóns e mechas; ou en produtos para fricción, como pastillas para freos de automóviles e discos de embrague.

ASBESTO NO FOGAR

O uso máis común do asbesto é nos tellados de uralita, tamén en chapados de paredes externas. Con frecuencia, úsase como illante térmico en electrodomésticos, estufas e fornos: torradoras, secadores de pelo, quentadores de gas, táboas de pasar o ferro, etc. Podémolo atopar tamén en materiais para insonorizar ou decorar.

Os materiais frouxos, soltos, derrubados ou danados pola auga poden soltar fibras. O mesmo ocorre ao lixar, furar ou raspar o material.

Tamén aparece en cosméticos, baldosas ou azulexos, elásticos para vendas (asbesto de vinilo, asfalto e hule), e incluso no propio adhesivo para instalalos.

POBOACIÓN EXPOSTA AO AMIANTO

Segundo a Organización Mundial da Saúde (OMS), 125 millóns de persoas conviven co amianto no seu traballo. A Organización Internacional do Traballo (OIT) estima que 100.000 traballadores morren cada ano por enfermidades relacionadas con esta fibra.

A BBC publicou que o amianto matará a un millón de persoas durante as próximas dúas décadas especialmente en países en desenvolvemento como India, China, Brasil e México.

As persoas que fundamentalmente corren máis risco son os traballadores que participan de toda a cadea de produción, elaboración, instalación e manipulación de materiais de amianto: na extracción e tratamento de minerais ou rochas amiantíferas; en traballos de fabricación de tecidos, cartóns e papeis de amianto; no tratamento preparatorio de fibras de amianto (cardado, fiado, trinado, etc.); na aplicación de amianto a pistola (chemineas, fondos de automóviles e vagóns); nos labores de illamento térmico en construción naval e de edificios e na súa demolición; na fabricación de guarnicións para freos e embragues, de produtos de fibrocemento (uralita), de equipos contra incendios, de filtros de amianto, de xuntas de amianto e caucho; ou na desmontaxe de instalacións que conteñan amianto.

En Galiza, en concreto, rexistráronse numerosos casos de intoxicación entre traballadores da construción naval.

As fibras quedan adheridas á roupa de traballo, polo que as parellas deses traballadores, que tradicionalmente lavaban esa roupa, sufriron tamén as consecuencias.

Antigamente algunhas factorías almacenaban o amianto ao aire libre, polo que moitos veciños desas instalacións, como a antiga fábrica de uralita en Cerdanyola, enfermaron e incluso morreron como consecuencia desa intoxicación crónica.

É previsible que continúen aparecendo casos non próximos anos debido ao período de latencia de até 40 anos despois da exposición.

EFFECTOS NA SAÚDE POLA EXPOSICIÓN A ASBESTO

Segundo o Instituto Nacional de Estatística, a consecuencia do asbesto, cada ano morren no Estado español 158 persoas. Algúns dos efectos que estas fibras producen na saúde das persoas son:

Asbestose: Acumulación de fibras de asbesto no tecido pulmonar. Débese á inhalación prolongada de po de asbesto. O efecto considérase unha pneumoconiose (grupo de enfermidades profesionais, como a silicose por inhalación crónica de sílice, ou como a antracose por inhalación de carbón). Produce disnea (fatiga) de esforzo progresiva con menor tolerancia ao exercicio. Os síntomas e as alteracións fisiolóxicas poden chegar a ser moi graves. En último termo, prodúcese insuficiencia respiratoria con alteración notable da osixenación.

Mesoteliomas Pleurais Malignos e cancro de pulmón: Os primeiros son tumores pouco frecuentes, de orixe mesotelial, e están fortemente ligados á exposición ao asbesto. Prodúcese tras un período que vai de 15 a 40 anos en todos os casos en que existiu exposición, mais en ocasións poden aparecer tras un período de exposición intensa relativamente breve (12 meses). Son mortais de forma case constante entre os 2 e 4 anos despois da diagnose.

Por outra parte, o amianto aumenta considerablemente o risco de padecer cancro de pulmón, especialmente en fumadores. A combinación de ambos factores potencia o risco, polo que os fumadores expostos ao asbesto teñen un risco maior de presentar cancro de pulmón que se sumamos os riscos individuais da exposición ao asbesto e de fumar. Curiosamente, fumar non aumenta o risco de padecer mesotelioma pleural maligno.

Derrame pleural por asbesto: Acumulación de líquido entre as dúas capas da pleura. Aparece entre os 5 e 20 anos despois da exposición. Normalmente, desaparece por si só. É pouco frecuente.

O DESAMANTADO

A retirada de amianto é unha operación perigosa que debe ser realizada por empresas que cumpran a normativa para protexer os traballadores e evitar a diseminación de fibras de amianto na contorna. A concentración de fibras de amianto debe medirse periodicamente nos lugares de traballo para garantir que se respectan os valores ambientais límite.

A Concentración Promedio Permissible, CPP, é a concentración máxima permitida referida a oito horas diarias de traballo e corenta horas semanais: 0,6 f/cm³ (fibras por centímetro cúbico) para o crisotilo; e 0,3 f/cm³ para as restantes variedades de amianto, incluídas mesturas que conteñan crisotilo.

Os traballadores teñen que estar equipados con máscara con filtro para partículas (FFP3), gafas, luvas, polainas e funda desbotable. As fibras de asbesto adhírense á superficie das fundas e á do resto do equipo, polo que unha vez utilizado debe desbotarse como material contaminado.

Esta actividade está regulada polo Real Decreto 396/2006, de 31 de marzo, polo que se establecen as disposicións mínimas de seguridade e saúde aplicables aos traballos con risco de exposición ao amianto (BOE nº 86 11/04/2006). Esta norma regula os labores de demolición de edificios, desmantelamento de maquinaria e retirada de materiais que conteñan amianto.

Todas as empresas que vaian realizar actividades ou operacións dese tipo deberán inscribirse no Rexistro de empresas con risco por amianto, no centro provincial do Instituto Galego de Seguridade e Saúde Laboral (ISSGA).

Antes do comezo de cada actividade débese elaborar un plan de traballo que terá que ser aprobado pola autoridade laboral. Unha vez que o plan de traballo estea aprobado, haberá que comunicar mediante fax ao Centro do ISSGA a aprobación do plan e a data exacta de comezo dos traballos con dous días hábiles de antelación.

Dado o risco que representa, esta actividade non pode ser realizada por particulares. Estes deben recorrer necesariamente ao contrato dos servizos dunha das empresas inscritas no rexistro. O problema é que contratar a esas empresas resulta caro e a maioría dos particulares non poden asumir os gastos derivados da retirada destes materiais contaminantes. Por este motivo parece necesario que o desamiantado ou descontaminación por amianto debara estar subvencionada en función da renda dos propietarios dos edificios afectados.

*Luis Díaz Cabanela é vogal de saúde ambiental de ADEGA e máster en toxicoloxía.

Astaleiros de Agilano (Ferrol)

O amianto foi a causa directa da morte de 30 operarios dos estaleiros públicos da ría de Ferrol. É a zona da península onde se concentra o maior número de afectados por asbestose. Son 3500, segundo os cálculos de Agavida, a entidade galega que agrupa aos familiares das vítimas.

Orzamento para a retirada de 70m² de Uralita: 4.000 €

Antiga fábrica de urallita en Cerdanyola

A outra 'zona cero' do amianto. A fábrica do illante, pechada en 1997, deixa unha heranza letal en Cerdanyola. Un estudo detecta 149 casos de doenzas mortais entre antigos veciños e empregados. Segundo un estudo médico, multiplica por 47 a probabilidade de desenvolver un cancro mortal como o mesotelioma (elpais.es).

www.lainformacion.es

Operarios dunha empresa especializada retirando amianto dun tellado.